

Fakulteten för ekonomi, kommunikation och IT

Karin Johnson
Caroline Sandberg

IAS 21- Effekterna av ändrade valutakurser

Val av valutaomräkningsmetod för utländska dotterbolag

Företagsekonomi
C-uppsats

Termin: HT06 / VT07
Handledare: Hans Lindkvist

Sammanfattning

Titel	IAS 21- effekterna av ändrade valutakurser Val av valutaomräkningsmetod för utländska dotterbolag
Syfte	Vårt syfte med uppsatsen är att undersöka hur några svenska koncerner väljer att se på sina utländska dotterbolag, huruvida de är självständiga eller integrerade och vilken valutaomräkningsmetod de då väljer att tillämpa. Vi vill också se om kriterierna för valet av metod efterföljs.
Problemformulering	Hur lyder företagens motivering till valet av omräkningsmetod för deras utländska dotterbolag? Hur har företagen tolkat IAS 21? Innebär införandet av IAS 21 stora förändringar för företagen?
Metod	Vi har både använt oss av kvalitativ och kvantitativ metod i vår uppsats då vi dels har gjort intervjuer och dels tittat i företags årsredovisningar.
Undersökning	Vi har tittat på 12 svenska koncerner hur de ser på sina utländska dotterbolag. Det finns två valutaomräkningsmetoder att tillämpa. Den monetära metoden och dagskursmetoden. Moderbolagen måste se ifall de utländska dotterbolagen är integrerade eller självständiga och ifall de använder samma funktionella valuta som de. Med funktionell valuta menas den valuta som företagen har i sin primära ekonomiska miljö. Vi ville undersöka motiveringen till valet av omräkningsmetod och hur företagen har tolkat IAS 21, den standarden som heter effekter av ändrade valutakurser. Det enda företaget som använde den monetära metoden var SwitchCore och deras utländska dotterbolag har samma funktionella valuta som moderbolaget.
Slutsats	Att uppnå vårt syfte var svårare än vad vi först trodde. Detta eftersom vårt ämne är relativt nytt och företagen inte var så insatta i ämnet. Det visade sig att dagskursmetoden var den metod som de flesta använde sig av och införandet av IAS 21 verkar inte ha påverkat företagen så mycket.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	5
1.1	Ämnesval.....	5
1.2	Problembakgrund.....	5
1.3	Problemformulering.....	6
1.4	Syfte.....	6
1.5	Avgränsningar.....	6
1.6	Förkortningar.....	6
1.7	Disposition.....	7
2	Metod.....	8
2.1	Angreppssätt.....	8
2.1.1	Kvalitativ metod.....	8
2.1.2	Kvantitativ metod.....	8
2.2	Deduktiv metod.....	9
2.3	Induktiv metod.....	9
2.4	Vårt val.....	9
2.5	Datainsamling.....	10
2.5.1	Primär data.....	10
2.5.2	Sekundär data.....	10
3	Teori.....	11
3.1	Normbildare.....	11
3.1.1	FAR.....	11
3.1.2	RR.....	11
3.1.3	BFN.....	11
3.1.4	IAS/IFRS.....	12
3.2	Rekommendationer och standarder.....	12
3.2.1	RR 8.....	12
3.2.2	RR 32.....	13
3.2.3	IAS 21.....	13
3.3	Principer.....	15
3.3.1	God redovisningssed.....	15
3.3.2	Kongruensprincipen.....	16
3.3.3	Rättvisande bild.....	16
3.4	Viktiga begrepp.....	16
3.4.1	Funktionell valuta.....	16
3.4.2	Integrerade dotterbolag.....	17
3.4.3	Självständiga dotterbolag.....	17
3.4.4	Monetär metod.....	17
3.4.5	Dagskursmetoden.....	18
3.4.6	Kursdifferenser.....	18
4	Empiri.....	20
4.1.1	Atlas Copco.....	20
4.1.2	Carnegie.....	20
4.1.3	Electrolux.....	20
4.1.4	Eniro.....	21
4.1.5	Hennes & Mauritz.....	21
4.1.6	PEAB.....	21
4.1.7	Proffice.....	22
4.1.8	SCA.....	22

4.1.9	ScanMining.....	22
4.1.10	Skanska.....	23
4.1.11	SwitchCore.....	23
4.1.12	Volvo.....	23
5	Analys.....	25
5.1	Hur lyder er motivering till valet av omräkningsmetod för era utländska dotterbolag?.....	25
5.2	Hur har företagen tolkat IAS 21?.....	26
5.3	Innebär införandet av IAS 21 stora förändringar för företagen?.....	27
5.4	Översikt över samband mellan företagen och IAS 21.....	28
6	Slutsats.....	29
7	Trovärdighetsdiskussion.....	31
	Källförteckning.....	32

1 Inledning

Inledningsvis följer en presentation av ämnesval. Därefter en problembakgrund för att få en inblick i ämnet samt vår problemformulering som skall undersökas. Sedan avslutas detta kapitel med avgränsningar och förkortningar.

1.1 Ämnesval

Vi tycker båda att koncernredovisning är ett intressant ämne så det föll sig ganska naturligt att välja något inom det. Vår handledare kom med förslaget att vi skulle skriva om valutaomräkning och undersöka hur några svenska företag ser på sina utländska dotterbolag. Redovisningen i koncernen blir olika beroende på om moderbolaget ser sina dotterbolag som självständiga eller integrerade. Vår uppgift blev alltså att se på hur företag resonerar kring detta.

1.2 Problembakgrund

De första rekommendationerna för valutaomräkning av utländska dotterbolag till koncernen kom från FAR (se 3.1.1.) 1976. FAR ville då att redovisningen skulle ske som om transaktionerna i utlandet hade skett i moderbolaget. Därmed uppkom den monetära metoden. Senare i USA 1981 kom en ny rekommendation som föreskrev olika redovisningsmetoder för olika situationer. För integrerade dotterbolag och för dotterbolag i höginflationsländer (mer än 25 %) rekommenderas den monetära metoden och för självständiga dotterbolag rekommenderas dagskursmetoden. FAR:s gamla regler var nu borta och RR 8 blev tillämplig 1999 som rekommendation för valutaredovisning. RR 8 (se 3.2.1) har IAS 21 som förebild.¹ IAS 21 tar upp effekter av ändrade valutakurser. Standarden nämner funktionell valuta som är den valuta som används i företagets primära ekonomiska miljö.² IAS 21 skriver vidare att om det utländska dotterbolaget använder samma funktionella valuta som moderbolaget är dotterbolaget en integrerad del av verksamheten.

RR 8 skriver om de två olika metoderna för omräkning av utländska dotterbolag (den monetära metoden och dagskursmetoden) beroende på om dotterbolagen är integrerade eller självständiga. Påverkan på resultat och ställning blir olika beroende på vilken metod man tillämpar. Kursdifferensen med tillämpning av dagskursmetoden ska inte föras mot resultaträkningen utan till eget kapital eftersom dotterbolaget anses vara självständigt och ingen vinst eller förlust ska visas på koncernens resultaträkning. Kursdifferensen med tillämpning av den monetära metoden hanterar detta på ett annat sätt, då dotterbolaget ses som en integrerad del av verksamheten och vinst eller förlust blir då tillämplig i koncernens resultaträkning.³

Vi vill undersöka hur en del svenska moderbolag ser på deras utländska dotterbolag och vilken omräkningsmetod de har valt att tillämpa och varför. Vi vill också fråga vidare hur de tolkar IAS 21 och om IAS 21 har inneburit stora förändringar för dem. Förändringarna gentemot RR 8 kan ses i punkten 3.2.1.

¹ Artsberg, K (2005)

² Internationell redovisningsstandard i Sverige: IFRS/IAS, FAR

³ Artsberg, K (2005)

1.3 Problemformulering

- Hur lyder företagens motivering till valet av omräkningsmetod för deras utländska dotterbolag?
- Hur har företagen tolkat IAS 21?
- Innebär införandet av IAS 21 stora förändringar för företagen?

1.4 Syfte

Vårt syfte med uppsatsen är att undersöka hur några svenska koncerner väljer att se på sina utländska dotterbolag, huruvida de är självständiga eller inte och vilken valutaomräkningsmetod de då väljer att tillämpa. Vi vill också se om kriterierna för valet av metod efterföljs.

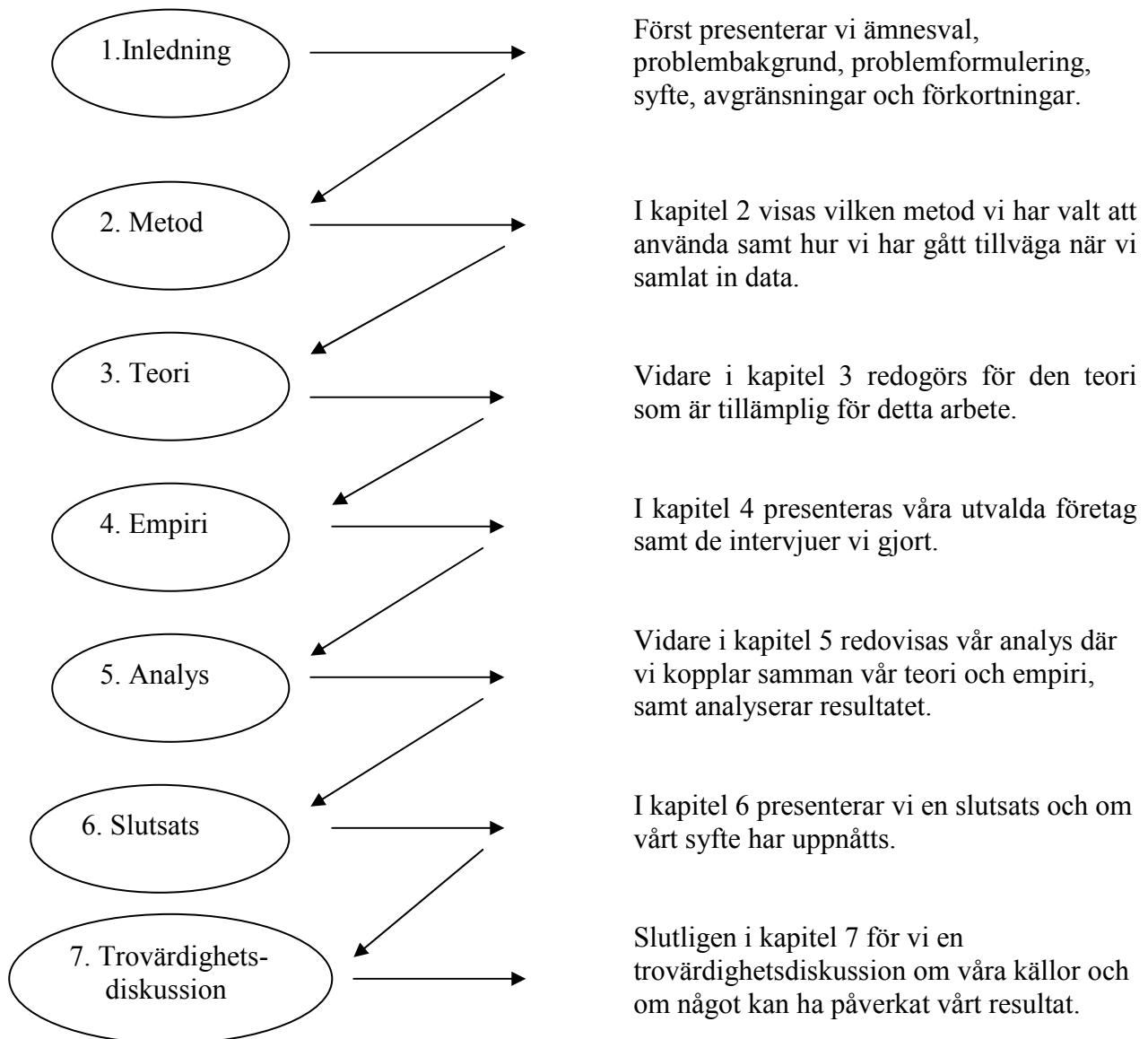
1.5 Avgränsningar

Vi har inriktat oss enbart på omräkningsmetoder när det gäller utländska dotterbolag. Vi har därmed inte tagit någon hänsyn till skatteeffekter som också tas upp i IAS 21. Vi har även avgränsat oss till företag som är börsnoterade på antingen A-listan eller O-listan.

1.6 Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen
BFN	Bokföringsnämnden
FAR	Föreningen för revisionsbyråbranschen
IAS	International Accounting Standard
IAS 21	International Accounting Standard nr 21
IAS 39	International Accounting Standard nr 39
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
RR	Redovisningsrådet
RR 8	Redovisningsrådets rekommendation nr 8
RR 32	Redovisningsrådets rekommendation nr 32

1.7 Disposition

2 Metod

I detta kapitel utreder vi en del undersökningsmetoder samt berättar vilka vi har valt att tillämpa för att kunna samla in data om verkligheten.

2.1 Angreppssätt

När en empirisk undersökning ska göras krävs att rätt metod väljs för att systematiskt kunna presentera resultaten och för att undersökningen skall bli så bra som möjligt.⁴ Metoden är viktig för att säkerställa att informationen vi erhåller från vår empiriska undersökning är relevant och tillförlitlig. Nedan redogör vi för olika metoder samt vilken eller vilka vi har valt att tillämpa.

2.1.1 Kvalitativ metod

Med kvalitativ metod söker man information, t.ex. genom intervjuer där den man intervjuar får tala med egna ord i en så kallad öppen intervju där det inte finns svarsalternativ. Den kvalitativa metoden är mer användbar när det man vill undersöka är individuellt och undersökaren måste förstå den verklighet som råder inom forskningsområdet. Detta uppnås genom dialog och långvariga samtal.⁵ En intervju kan t ex följa ett frågeschema eller löst formulerade frågor inom den kvalitativa metoden.⁶ Kvalitativ metod kan ses som en tolkningsprocess där data blir information genom processen och då den tolkas av den som intervjuar.⁷

I den kvalitativa metoden sker datainsamlingen och analysen till viss del samtidigt och undersökaren försöker förstå handlingar och dess innebörd hos människor.⁸ Den kvalitativa metoden försöker också hitta olika karaktärer och egenskaper hos det man undersöker.⁹ Slutligen ska man förhålla sig kritiskt till kvaliteten på data man samlar in för att se om slutsatserna är att lita på. Utifrån ett mindre stickprov kan man med en viss grad av säkerhet säga om samma sak gäller för hela populationen. Detta är svårt att få fram med en kvalitativ ansats eftersom man i regel bara undersöker några få enheter och att dessa enheter har valts ut till ett speciellt syfte.¹⁰

2.1.2 Kvantitativ metod

Den kvantitativa metoden skiljer sig från den kvalitativa metoden genom att man här mäter med siffror från vilka man bygger upp statistik. För att kunna koda svaren i siffror måste man oftast använda sig av givna svarsalternativ. Detta gör att enbart svar som passar den givna mallen får avges och processen blir därmed mindre flexibel än den kvalitativa. Den kvantitativa metoden kräver mer av undersökaren då den måste kunna förstå och beskriva problemet i sina frågor och givna svarsalternativ.¹¹ Den kvantitativa metoden försöker hitta förekomster och frekvenser hos vissa av problemets aspekter.¹² Genom att göra ett

⁴Jacobsen, D I (2002)

⁵ ibid

⁶ Bryman, A (1997)

⁷ Denscombe, M (2000)

⁸ www.ne.se

⁹ Widerberg, K (2002)

¹⁰ Jacobsen, D I (2002)

¹¹ ibid

¹² Widerberg, K (2002)

slumpmässigt urval bland populationen som är relevant för ett givet fenomen kan undersökaren generalisera resultatet tillbaka till den totala populationen.¹³

2.2 Deduktiv metod

Det finns två tillvägagångssätt för att få fram kunskap inom redovisning, ett av dem är den deduktiva metoden. Denna metod har sin utgångspunkt i teorin och den går ut på att testa denna teoris relevans i verkligheten.¹⁴ Deduktiv metod utgår från att det finns en hypotes som antingen ska ges stöd eller förkastas.¹⁵ När data samlas in så utgår forskarna från vissa förväntningar som de har av verkligheten och sen samlar de in information och ser om det stämmer överens. Denna metod går från ”teori till empiri”. Nackdelen med denna metod är att viktig information kan förbises då forskaren blir så fokuserad på dennes förväntningar.¹⁶

2.3 Induktiv metod

Det andra tillvägagångssättet är induktiv metod. Den induktiva metoden har alltså sin utgångspunkt i empirin och syftet är att bygga upp en ny teori från insamlad data.¹⁷ Det som skiljer induktiv metod från deduktiv metod är att det inte finns någon hypotes som vägleder datainsamlingen.¹⁸ Denna metod går från ”empiri till teori”. Till skillnad från den deduktiva metoden samlas data in helt utan förväntningar och sedan formuleras teorierna utifrån det forskarna fann intressant. Nackdelen med denna metod tycker en del är att det är naivt att gå ut ”med öppet sinne” och samla in data.¹⁹

2.4 Vårt val

Både den kvalitativa och kvantitativa metoden passade in i vår uppsats. Då vi ville intervjua personer och inte ha olika svarsalternativ passade den kvalitativa bäst för denna del. Vi ville låta de vi intervjuade svara med egna ord utifrån vår problemformulering

Den kvantitativa metoden stämde in på vår uppsats när vi undersökte de utvalda företagen eftersom vi då endast tittade på om de använt sig av antingen dagskursmetoden eller den monetära metoden. Den kvantitativa metoden kännetecknas av att det finns olika svarsalternativ och i vårt arbete vad gäller undersökning av omräkningsmetod i årsredovisningar finns det ju två olika svarsalternativ.

Vidare går vi från teori till empiri eftersom vårt arbete bygger på att titta på om teorin stämmer överens med verkligheten. Den deduktiva metoden blir därmed tillämplig. Ett visst mått av induktiv ansats finns dock också med eftersom vi kunnat dra vissa slutsatser utifrån den empiriska datan angående användandet av IAS 21, något vi inte visste från början. Man skulle kunna se detta som teoribildande utifrån empiri, något som kännetecknar den induktiva metoden.

¹³ Bryman, A (1997)

¹⁴ Artsberg, K (2005)

¹⁵ http://www.psykologisverige.info/forskningsmetodik_och_statistik.htm 2006-12-11

¹⁶ Jacobsen, D I (2002)

¹⁷ Artsberg, K (2005)

¹⁸ <http://www.infra.kth.se/~rolfj/NA2002-2.pdf> 2006-12-11

¹⁹ Jacobsen, D I (2002)

2.5 Datainsamling

Vilken typ av data som samlas in beror på vilken kunskap man vill åt och vilket problem man vill lösa. En indelning av datakällor kan göras efter om de är primära eller sekundära. Huruvida data blir primär eller sekundär beror på hur den används. Oftast används båda datakällorna.²⁰

2.5.1 Primär data

När primär data samlas in tas det direkt från källan i form av intervjuer, frågeformulär eller liknande. En redan färdig problemställning finns.²¹ Primärdata kan vara både skriftlig eller muntlig.²² Ordet primär kommer från latin och betyder först.²³

Vi har samlat in primärdata genom att vi har ringt till redan utvalda företag och intervjuat någon därifrån. Vi hade en redan färdig problemställning i form av våra tre huvudfrågor som också är vår problemformulering.

2.5.2 Sekundär data

När sekundär data samlas in tas det inte direkt från källan utan från andra olika upplysningar och en färdig problemställning finns i regel inte.²⁴ Sekundärdata är data som redan samlats in och återges av någon annan.²⁵ Ordet sekundär kommer från latin och betyder den andre.²⁶

Vi har använt oss av studielitteratur då vi ville få fram information om vårt valda ämne. Även Internet har vi nyttjat då vi dels har sökt efter årsredovisningar, normbildare och rent allmänt om valutaomräkning.

²⁰ Artsberg, K (2005)

²¹ Jacobsen, D I (2002)

²² Artsberg, K (2005)

²³ <http://home.swipnet.se/ollevejde/statistikord/primardata.htm> 2006-12-19

²⁴ Jacobsen, D I (2002)

²⁵ Artsberg, K (2005)

²⁶ <http://home.swipnet.se/ollevejde/statistikord/primardata.htm> 2006-12-19

3 Teori

I detta kapitel tar vi upp olika normbildare och organisationer samt mer ingående rekommendationer och standarder som har relevans för vår uppsats.

3.1 Normbildare

Normbildare ger ut förslag och modeller på lämpliga redovisningssystem och redovisningslösningar. Redovisningsnormgivning är en kombination över vad som anses vara praktiskt genomförbart och principiellt önskvärt.²⁷

3.1.1 FAR

Föreningen för revisionsbyråbranschen (FAR) är en branschorganisation för auktoriserade och godkända revisorer samt kvalificerade specialister inom branschen. Deras vision är bland annat att skapa normer och stöd för medlemmarna. Från och med den 1 september 2006 verkar FAR tillsammans med svenska revisorsamfundet (SRS). De är Sveriges två revisorsföreningar som gått samman för att få en ökad styrka att utveckla revisorsyrket genom till exempel normer och stöd för medlemmarna. De ger också ut rekommendationer både nationellt och internationellt.²⁸

3.1.2 RR

Redovisningsrådet (RR) bildades 1989 och har en samling rekommendationer för redovisningsfrågor. RR inriktar sig i första hand på börsnoterade företag. Enligt ett noteringsavtal med Stockholms Fondbörs kan inte börsbolagen avvika från rådets rekommendationer utan särskild motivering.²⁹ RR menar att svenska företags redovisningar ska utformas så mycket det går så att de blir tillgänglig internationellt eftersom svenskt näringsliv i hög grad är internationellt. Fr.o.m. den 1 januari 2005 ska svenska börsnoterade företag tillämpa internationella redovisningsprinciper vid upprättandet av koncernredovisning. De standarder som ska tillämpas är IFRS och IAS.³⁰ Efter att IAS/IFRS har föreskrivits fr.o.m. 2005 har inte RR tagit fram några nya normer utan istället inriktat sig på tillämpning - och efterlevnadsfrågor.³¹

3.1.3 BFN

Bokföringsnämnden (BFN) är en nämnd som sysslar med löpande redovisning och har ansvaret för utvecklandet av god redovisningssed³². God redovisningssed innebär att redovisningen ska följa lagar och vedertagen praxis.³³ BFN ger ut råd och informationsmaterial inom sitt ansvarsområde. En av BFN:s huvuduppgifter är också att ge information och berätta om normer till småföretagare. BFN är statens expertorgan på

²⁷ Artsberg, K (2005)

²⁸ www.far.se 2006-12-02

²⁹ Artsberg, K (2005)

³⁰ www.redovisningsradet.se 2006-12-18

³¹ Artsberg, K (2005)

³² <http://www.blinfo.se/boksidor/eob/sok.gml?id> 2006-12-18

³³ www.expowera.com/mentor/ekonomi/bokforing.htm 2006-12-18

redovisningsområdet. De yttrar sig också om vad god redovisningssed innebär i olika sammanhang till domstolar.³⁴

3.1.4 IAS/IFRS

IAS står för International Accounting Standard. Den innehåller internationella redovisningsstandarder.³⁵ Standarderna visar hur bestämda transaktioner bör reflekteras i bokföringsunderlag.³⁶ IAS gavs ut av IASC (International Accounting Standards Committee).³⁷ IASC bildades i mars 2001 i USA. IASC är föregångare till IASB (International Accounting Standards Board); en självständig standard med säte i London. I april 2001 överlades ansvaret från IASC till IASB.³⁸ IASB är en internationell privat organisation som arbetar för att förbättra redovisningen.³⁹

Under 2005 har alla noterade företag börjat tillämpa IFRS (International Financial Reporting Standards). IFRS ges ut av IASB.⁴⁰ Införandet av IFRS har påverkats av den internationella harmoniseringen som blivit allt vanligare och att årsredovisningar framställs för att kunna läsas av en internationell publik. Det har även påverkats på grund av att den ekonomiska informationen från företagen måste kunna jämföras med internationella företag för att bland annat tillgodose kapitalmarknadens behov.⁴¹

3.2 Rekommendationer och standarder

Nedan följer de rekommendationer och standarder från RR och IAS som är tillämpliga för detta arbete. De är RR 8, RR 32 och IAS 21.

3.2.1 RR 8

Denna rekommendation handlar om omräkning av resultat- och balansräkningen för utlandsverksamheter när dessa skall upprättas i en koncernredovisning. Den behandlar också transaktioner i utländsk valuta.

I RR 8 finns förklaringar på vad transaktioner i utländsk valuta avser och omräkning av poster i balans- och resultaträkning. RR 8 beskriver vilken metod som skall användas beroende på vilken klassificering dotterbolaget har. Det kan t ex handla om ett företag som köper eller säljer varor eller tjänster som är prissatta i utländsk valuta. I denna rekommendation visas att en utlandsverksamhets relation till företaget är avgörande för valutaomräkningsmetoden vid intagandet i koncernredovisningen. Antingen klassificeras en utlandsverksamhet som en integrerad del av verksamheten eller som en självständig utlandsverksamhet.

Om en utlandsverksamhet anses vara en integrerad del av verksamheten skall dennes balans- och resultaträkning omräknas enligt den monetära metoden. Monetära tillgångar och skulder ska räknas om enligt balansdagskursen. Icke-monetära tillgångar och skulder ska räknas om enligt anskaffningstidpunkten. Resultaträkningen räknas om till årets genomsnittskurs med undantag för avskrivningar av materiella anläggningstillgångar som räknas om till anskaffningstidpunkten. Kursdifferensen ska redovisas i resultaträkningen.

³⁴ www.bfn.se 2006-12-18

³⁵ <http://www.blnfo.se/boksidor/eob/sok.gml?id> 2006-12-18

³⁶ http://www.12manage.com/methods_ias_sv.html 2006-12-18

³⁷ www.redovisningsradet.se 2006-12-18

³⁸ www.iasb.org 2006-12-18

³⁹ Artsberg, K (2005)

⁴⁰ www.redovisningsradet.se 2006-12-18

⁴¹ Nilsson, S (2005)

Anses den utländska verksamheten vara självständig ska verksamhetens balans- och resultaträkning räknas om enligt dagskursmetoden. I denna metod sker ingen uppdelning av de monetära tillgångarna och skulderna. Hela balansräkningen räknas om till balansdagskurs och hela resultaträkningen räknas om till årets genomsnittskurs. Kursdifferensen ska redovisas i eget kapital.

Företag ska ge upplysningar om vilken metod de har valt, hur klassificeringen har gjorts gällande integrerade eller självständiga utlandsverksamheter och hur de har valutaomräknat detta i koncernredovisningen. Företaget ska också ge upplysningar om de har bytt metod. RR 8 överensstämmer med IAS 21 och rekommendationen utgavs 1998.⁴² IAS 21 kom 1993 men började gälla 1 januari 2005.⁴³

3.2.2 RR 32

Denna rekommendation ska tillämpas vid redovisning för juridiska personer vars värdepapper på balansdagen är noterade på svensk börs eller auktoriserad marknadsplats.

Huvudregeln är att ett företag ska utforma sina finansiella rapporter enligt IFRS/IAS med de undantag och tillägg som finns. RR 32 har IFRS: s Volym 2005 som förlaga. Den nya RR 32 (2005) ersätter den tidigare utgåvan (2004) och ska tillämpas för räkenskapsår som börjar den 1 januari 2006 eller senare. I RR 32 ingår IAS 21.⁴⁴

3.2.3 IAS 21

Effekterna av ändrade valutakurser.

Denna standard ska börja tillämpas för räkenskapsår som börjar fr.o.m. 2005 eller senare.

”Syftet med denna standard är att ange hur transaktioner i utländsk valuta och utlandsverksamheter skall redovisas i ett företags finansiella rapporter och hur finansiella rapporter skall räknas om till en rapporteringsvaluta”⁴⁵

De stora huvudrubrikerna i denna standard är vilken eller vilka valutor som ska användas och hur omräkningsdifferensen ska redovisas. Ett företag kan antingen ha utlandsverksamheter såsom dotterbolag, intressebolag, joint ventures, filial, eller ha transaktioner i utländsk valuta. Ett företag ska räkna om sina utlandsverksamheter och sina transaktioner i utländsk valuta till sin rapporteringsvaluta som är den valuta som den finansiella ställningen upprättas i. Rapporteringsvalutan är den valuta som moderbolaget har som dess funktionella valuta. Den funktionella valutan förklaras enligt följande i IAS 21:

”Den primära ekonomiska miljö i vilken ett företag bedriver verksamhet är vanligen den i vilken det huvudsakligen genererar och förbrukar likvida medel. Ett företag beaktar följande faktorer vid bestämningen av sin funktionella valuta:

a) Den valuta

i som huvudsakligen påverkar försäljningspriset på varor och tjänster (detta är ofta den valuta i vilken försäljningspriset på varor och tjänster anges och regleras), och

⁴² Redovisningsrådets rekommendation nr 8 (1998)

⁴³ Internationell redovisningsstandard i Sverige : IFRS/IAS, FAR

⁴⁴ www.redovisningsradet.se 2006-11-10 Redovisningsrådets rekommendation nr 32 (2005)

⁴⁵ Internationell redovisningsstandard i Sverige : IFRS/IAS, FAR s.353

- ii som gäller i det land vars marknadskrafter och regleringar huvudsakligen bestämmer priserna på landets varor och tjänster.*
- b) Den valuta som huvudsakligen påverkar arbetskostnaderna, materialkostnaderna och andra kostnader för att tillhandahålla varor eller tjänster (detta är ofta den valuta i vilken sådana kostnader anges och regleras).⁴⁶*

Alla företag ska fastställa deras funktionella valuta. För att fastställa utlandsverksamhetens funktionella valuta och se om den är samma som moderbolagets eller om valutan är utlandsverksamhetens lokala valuta ses på om utlandsverksamheten är självständig eller att den ses som en förlängd arm av moderbolaget. Huruvida transaktioner mellan moderbolaget och utlandsverksamheten utgör en stor del av utlandsverksamheten eller inte. När väl den funktionella valutan har fastställts så ändras den inte om inte förutsättningarna ändras. Som vägledning för fastställandet av den funktionella valuta finns i IAS 21 tre punkter, där den första av dessa tre punkter är utformad med de primära indikatorerna för fastställandet av den funktionella valutan, den första (p.9) finns citerad ovan. De andra två är utformade att ge ytterligare vägledning.

Transaktioner i utländsk valuta är till exempel lån i utländsk valuta eller om man köper och säljer varor som är prissatta i utländsk valuta. Varje balansdag skall:

- *”monetära poster i utländsk valuta räknas om till balansdagskurs*
- *icke-monetära poster, som värderas till historiskt anskaffningsvärde i en utländsk valuta, räknas om till valutakursen vid transaktionstillfället, och*
- *icke-monetära poster, som värderas till verkligt värde i en utländsk valuta, räknas om till valutakursen den dag då det verkliga värdet fastställdes.⁴⁷*

Om en monetär post räknas om från t.ex. utländska dotterbolag som har lokal valuta som funktionell valuta till moderbolagets rapporteringsvaluta uppstår en valutakursdifferens som skall redovisas som en separat komponent i eget kapital.

Det rapporterade företags nettoinvestering i en utlandsverksamhet som utgör en monetär post kan ibland vara uttryckt i det rapporterade företags eller utlandsverksamhetens funktionella valuta. Vid ett sådant fall kvarstår valutakursdifferensen i resultaträkningen för koncernen vid omräkning till det rapporterade företaget eller utlandsverksamhetens funktionella valutor.

Om ett företag använder sig av en annan valuta än den funktionella valutan vid sin bokföring så blir det detsamma som om företaget hade bokfört i den funktionella valutan från början. Detta eftersom monetära poster räknas om med balansdagskursen och icke-monetära poster med historiskt anskaffningsvärde räknas om till den kurs som var dagen då transaktionen blev aktuell för redovisning.

Ett företag kan ha sina finansiella rapporter i valfri valuta. Om företaget har en annan rapporteringsvaluta än sin funktionella valuta måste företaget räkna om sina rapporter till den rapporteringsvaluta som företaget har. Detta för att moderbolaget skall kunna upprätta en koncernredovisning.

⁴⁶Internationell redovisningsstandard i Sverige : IFRS/IAS, FAR s. 354

⁴⁷ Internationell redovisningsstandard i Sverige : IFRS/IAS, FAR s. 357

Resultatet och den finansiella ställningen för dotterbolagen som har en annan funktionell valuta än rapporteringsvalutan skall räknas om på följande sätt:

- a) *”tillgångar och skulder i varje redovisad balansräkning skall räknas om till balansdagskursen per respektive balansdag.*
- b) *intäkter och kostnader i varje resultaträkning skall räknas om till transaktionsdatumens valutakurser, och*
- c) *alla valutakursdifferenser som uppkommer skall redovisas som en separat komponent i eget kapital.”*⁴⁸

Valutakursdifferenser uppkommer därför att intäkter och kostnader räknas om till transaktionsdagens kurs (oftast årets genomsnittskurs) och tillgångar och skulder räknas om till balansdagskurs. Valutakursdifferenser uppkommer också eftersom nettoinvesteringen i utlandsverksamheten räknas om till balansdagskursen och denna skiljer sig från året innan. Eftersom valutakursdifferenserna inte har någon direkt påverkan på framtida kassaflöden från utlandsverksamheten redovisas de ej i resultaträkningen.

Om ett dotterbolags funktionella valuta är valutan i ett höginflationsland skall de finansiella rapporterna räknas om enligt IAS 39 innan de tillämpar den omräkningsmetod som finns i punkt 42 i IAS 21.

När en utlandsverksamhet skall tas in i koncernen eliminerar man koncerninterna balansposter och koncerninterna transaktioner, men en koncernintern monetär tillgång (eller skuld) kan inte elimineras mot koncernintern skuld (eller tillgång) utan valutakursdifferensen syns i koncernredovisningen. Därför fortsätter det rapporterande företaget att redovisa valutakursdifferensen i resultaträkningen för koncernen.⁴⁹

3.3 Principer

Alla fackområden har speciella ”språk”. Inom redovisningen är det de olika principerna och andra redovisningsbegrepp som är ”språket”.⁵⁰ Nedan följer tre redovisningsprinciper som blir tillämpliga i detta arbete.

3.3.1 God redovisningssed

Bokföringen ska skötas enligt god redovisningssed. Med det menas att den ska följa de lagar som gäller och även skötas enligt vedertagen praxis som gäller i branschen. Rekommendationerna kommer bland annat från FAR, RR och BFN.⁵¹ Det diskuteras ibland om att god redovisningssed och rättvisande bild är begrepp med samma innebörd men god redovisningssed är ett begrepp om hur företagen redovisar och rättvisande bild är ett begrepp som sätter användaren av redovisningen i fokus⁵²

⁴⁸ Internationell redovisningsstandard i Sverige : IFRS/IAS, FAR s.359

⁴⁹ Internationell redovisningsstandard i Sverige : IFRS/IAS, FAR

⁵⁰ Artsberg, K (2005)

⁵¹ www.expowera.se 2006-11-10

⁵² Artsberg, K (2005)

3.3.2 Kongruensprincipen

Denna princip innebär att alla resultatförändringar ska föras över resultaträkningen. Principen definieras ”summan av de i respektive års resultaträkningar redovisade nettoresultaten = totalresultatet under företagets hela livstid” (1975 års ABL).

De som läser redovisning vill oftast få en uppfattning om resultatet genom att titta i resultaträkningen. Därför behövs kongruensprincipen så att inte resultatförändringar förs direkt till eget kapital. Trots detta finns det inget förbud mot att bryta mot denna princip.⁵³

3.3.3 Rättvisande bild

Redovisningen ska vara sann och byggas på fakta. Ibland förväxlas den med god redovisningssed men rättvisande bild grundar sig mer på att den som läser redovisningen ska få en rättvisande bild av innehållet. En läsare ska inte vilseledas.⁵⁴ Balansräkningar, resultaträkningar och noterna i en årsredovisning ska ge information så att läsaren får en sådan riktig bild av företaget som möjligt.⁵⁵

3.4 Viktiga begrepp

Här samlas de övriga begreppen som är relevant för vårt arbete. Här kan läsas om funktionell valuta, integrerade dotterbolag, självständiga dotterbolag, den monetära metoden, dagskursmetoden och kursdifferenser.

3.4.1 Funktionell valuta

I en svensk koncern får boksluten vara presenterade i svenska kronor eller i vissa fall även euro, detta är koncernens presentationsvaluta. Redovisningsvalutan kallas den valuta som dotterbolagen redovisar i och den funktionella valutan är den som återfinns i IAS 21 ovan. För fastställandet av svenska kronor som funktionell valuta finner vi att:

”Om det utländska dotterbolaget verkar inom samma bransch och köper och säljer mycket från andra koncernbolag, betraktas det utländska dotterbolagets verksamhet som en del av det svenska moderbolagets verksamhet. Och den funktionella valutan ska vara svenska kronor. Grundprincipen blir då att välja de valutakurser som skulle ha använts om dotterbolagets tillgångar och skulder istället skulle ha importerats av det svenska moderbolaget.”⁵⁶

Eftersom valet av omräkningsmetoden baseras på om det är redovisningsvalutan eller den funktionella valutan som skall omräknas vid sammanställningen av koncernredovisningen visar ovan citerade stycket på den så kallade monetära metoden. Den monetära metoden används när vi omräknar från lokal redovisningsvaluta till funktionell valuta.

Scenariot blir ett annat när vi omräknar från den funktionella valutan till presentationsvalutan. Om detta finner vi följande:

⁵³ Artsberg, K (2005)

⁵⁴ ibid

⁵⁵ <http://www.blinfo.se/boksidor/eob/sok.gml?id> 2006-11-10

⁵⁶ Lönnqvist, R s.177

”Om det utländska dotterbolaget i huvudsak köper och säljer på egna marknader och har relativt begränsade transaktioner med övriga koncernbolag, betraktas aktieinnehavet i dotterbolaget som en kapitalplacering och den funktionella valutan ska vara den lokala valutan. Grundprincipen för omräkning från funktionell till svensk valuta blir då att efterlikna de regler som gäller för andra typer av tillgångar i utländsk valuta, såsom exempelvis långfristiga skulder”⁵⁷

Med den bakgrunden i stycket ovan blir valet av omräkningsmetod den så kallade dagskursmetoden.⁵⁸

3.4.2 Integrerade dotterbolag

Integrerade dotterbolag är dotterbolag som kan ses som en förlängning av moderbolaget. Med förlängning av moderbolaget menas att transaktionerna i dotterbolaget ska räknas om i koncernen som om transaktionerna skett direkt i moderbolaget. Den monetära metoden blir tillämplig för integrerade dotterbolag eftersom kursdifferensen som uppstår förs mot resultaträkningen och visar en vinst eller förlust.⁵⁹ Ett exempel på ett sådant dotterbolag kan vara ett dotterbolag som huvudsakligen säljer varor som de köpt av moderbolaget och där behållningen från försäljningen överförs till moderbolaget.⁶⁰

3.4.3 Självständiga dotterbolag

Självständiga dotterbolag har sina intäkter och kostnader i sin lokala valuta. Detta medför att kursdifferensen inte påverkar koncernens resultat utan påverkar moderbolagets investering i utlandsverksamheten.⁶¹

Självständiga dotterbolag är vidare dotterbolag som inte kan ses som en förlängning av moderbolaget. För självständiga dotterbolag rekommenderas dagskursmetoden. För att se om ett dotterbolag är självständigt kan man ta hjälp av RR 8 då:

- Dotterbolag drivs med hög grad av självständighet
- Det är få transaktioner mellan moderbolaget och dotterbolaget
- Dotterbolaget är inte beroende av moderbolaget för sin finansiering
- Utgifterna i dotterbolaget betalas huvudsakligen i lokal valuta.
- Dotterbolaget fakturerar huvudsakligen i andra valutor än rapportvalutan.
- Moderbolagets kassaflöden påverkas inte direkt av dotterbolaget.⁶²

3.4.4 Monetär metod

Som sagts ovan om svenska kronor som funktionell valuta så skall den monetära metoden användas som omräkningsmetod. Denna metod innebär att dotterbolaget anses som en integrerad del i koncernen. Detta medför att dotterbolagets tillgångar och skulder skall omräknas som om det var moderbolagets egna utländska tillgångar och skulder. Därför omräknas de monetära tillgångarna och skulderna till bokslutsdagens kurs. För de icke-

⁵⁷ Lönnqvist, R s. 177

⁵⁸ Lönnqvist, R (2005)

⁵⁹ Artsberg, K (2005)

⁶⁰ Redovisningens rekommendation nr 8 (1998)

⁶¹ ibid

⁶² Artsberg, K (2005)

monetära tillgångarna och skulderna används investeringsdagens kurs respektive uppkomstdagens skuld. De tillgångar och skulder som är icke-monetära och som finns i dotterbolaget innan förvärvet omräknas till förvärvsdagens kurs. Årets genomsnittskurs används vid omräkning av försäljningsintäkter, detta är en schablonmetod och den får tillämpas eftersom intäkterna anses ha uppkommit proportionerligt under året. Metoden för kostnad sålda varor är inte lika enkel som för intäkterna. Därför använder man sig av följande:

Kostnad sålda varor = lager 1/1 + årets inköp – lager 31/12.

Detta för att inte omräkna med fel valutakurs för varor som köpts och sålts på olika år. Årets inköp omräknas till årets genomsnittskurs. Ingående och utgående lagar finns i balansräkningen.

Eftersom de monetära tillgångarna och skulderna påverkas av kursutvecklingen så uppstår kursdifferenser. Detta redovisas i resultaträkningen och redovisas på samma sätt som utländska lån med kursvinster och kursförluster.⁶³

Kritiken som har framförts mot den monetära metoden är att den ger oväntade resultatförvrängningar och att den kan ge orimliga resultatsvängningar. Detta eftersom det monetära nettot snabbt kan förändras på grund av valutakursförändringar och genom att det förs över resultaträkningen kan det bli stora överraskningar i resultatet. Kritik har också framförts mot den monetära metoden att den skulle vara arbetsam och svårförståeligt med grunden i att det krävs mer jobb med omräkningarna.⁶⁴

3.4.5 Dagskursmetoden

När förhållandena är omvända mot den monetära metoden, det vill säga den funktionella valutan i dotterbolagen är den lokala valutan, måste moderbolagen räkna om till presentationsvalutan. Detta scenario uppkommer när dotterbolagen anses som självständiga och ej en del av moderbolagets verksamhet. Att dotterbolagen anses som självständigt innebär en del förenklingar jämfört med den monetära metoden. Dotterbolaget blir en kapitalplacering för moderbolaget och det innebär att moderbolaget inte behöver skilja på vilka sorts tillgångar respektive skulder dotterbolaget har eftersom allt skall värderas till bokslutsdagens valutakurs. De intäkter och kostnader dotterbolaget har ger dess resultat vilket blir underlag för den avkastning som moderbolaget får på sin kapitalplacering. Intäkter och kostnader uppkommer jämnt fördelat under året och därför används årets genomsnittskurs.⁶⁵

Den kritiken som finns mot dagskursmetoden är att den går emot all vedertagen praxis för redovisning av resultat och att dagskursmetoden gömmer undan sådana effekter som borde påverka resultatet. Dagskursmetoden strider mot kongurensprincipen eftersom inte resultateffekterna visas i resultaträkningen.⁶⁶

3.4.6 Kursdifferenser

Det uppstår två kursdifferenser med olika effekter i dessa två metoder eftersom det i den monetära metoden skiljs på monetära och icke-monetära tillgångar och skulder. Kursutvecklingen påverkar därmed nettot i företagen och de flesta företag har större skulder än tillgångar i monetära medel. Det uppstår därmed en nettoskuld. I dagskursmetoden uppstår

⁶³ Lönnqvist, R (2005)

⁶⁴ Artsberg, K (2005)

⁶⁵ Lönnqvist, R (2005)

⁶⁶ Artsberg, K (2005)

oftast ett motsatt förhållande eftersom alla tillgångar och skulder värderas till lika valutakurs och de flesta företag har mera totala tillgångar än skulder. Dotterbolagen påverkas alltså olika. Kursdifferensen med dagskursmetoden bryter mot kongruensprincipen eftersom den inte redovisas på samma sätt i en koncern som i ett enskilt bolags redovisning. Det beror på att kursvinsten -/förlusten inte redovisas i resultaträkningen utan den påverkar det egna kapitalet eftersom den påverkar nettotillgångarna.⁶⁷

⁶⁷ Lönnqvist, R (2005)

4 Empiri

Här presenterar vi tolv svenska moderbolag. Vi har tittat på vilken omräkningsmetod de har valt för sina utländska dotterbolag i koncernredovisningen. Vi har sedan intervjuat några av dem för att hoppas få en bättre inblick i ämnet.

4.1 Genomgång av moderbolagen

Nedan följer de företag vars årsredovisningar vi valde att granska och ladda ner från nätet. Vi valde att ta med företag från olika branscher för att se om det var någon skillnad dem emellan. Vi har också tagit kontakt med alla företagen för att försöka få en intervju. När vi ringde till företagen bad vi att få prata med någon som jobbar med koncernredovisning.

4.1.1 Atlas Copco

Atlas Copco är en världsledande leverantör av produktivitetshöjande lösningar för industrin såsom kompressorer och generatorer, gruv och anläggning och industriteknik.

Atlas Copco har över 50 produktionsanläggningar i omkring 20 länder. Tillverkningen är huvudsakligen koncentrerad till Belgien, Sverige, USA, Tyskland, Frankrike och Kina.⁶⁸

De tillämpar dagskursmetoden. Atlas Copco skriver i sin årsredovisning att kursdifferensen som uppstår vid omräkning av utlandsverksamheter förs mot eget kapital.⁶⁹

4.1.2 Carnegie

Carnegie har positionen som en ledande investmentbank i Norden. De har verksamhet inom Securities, Investment Banking, Asset Management och Private Banking. Carnegie har kontor i åtta länder. Carnegie skriver i sin årsredovisning att de finansiella rapporterna för koncernen presenteras i svenska kronor som är moderbolagets funktionella valuta. De skriver vidare att de utländska dotterbolagen har omräknats enligt dagskursmetoden och kursdifferens redovisas i eget kapital.⁷⁰

4.1.3 Electrolux

Electrolux tillverkar hushållsapparater bland annat kylskåp, ugnar, tvättmaskiner, spisar, dammsugare m.m.⁷¹ Företaget skriver i sin årsredovisning att moderbolaget har svenska kronor som funktionell valuta och rapporteringsvaluta. De utländska dotterbolagen har räknats om till svenska kronor och kursdifferensen redovisas i eget kapital. Electrolux använder sig av dagskursmetoden.⁷² I deras årsredovisning skriver de att de ska börja tillämpa IAS 21 2006.

När vi kontaktade Electrolux ville personen vi intervjuade vara anonym.

⁶⁸ www.atlascopco.se 2006-12-05

⁶⁹ Atlas Copcos Årsredovisning 2005

⁷⁰ Carnegie Årsredovisning 2005

⁷¹ www.electrolux.se 2006-12-05

⁷² Electrolux Årsredovisning 2005

Hur lyder er motivering till valet av omräkningsmetod för era utländska dotterbolag?

De ansåg att deras dotterbolag var självständiga eftersom de säljer själva och därmed har egna intäkter och kostnader.

Innebär införandet av IAS 21 stora förändringar för er?

Där svarade de att det som förändrats är att det blivit annorlunda i eget kapital eftersom de visar reserven för kursdifferensen i utgående balans och det gjorde de inte förut, då ingick de i bundna medel.

Hur har ni tolkat IAS 21?

Där svarade de att de tyckte att det ingick i det tidigare svaret.

Den personen vi intervjuade hade rådfrågat någon annan på företaget och denne tyckte att våra frågor hade mer med IAS 1 att göra. Medan den vi intervjuade tyckte att det var IAS 21.

4.1.4 Eniro

Eniro är nordens ledande sökföretag. De erbjuder olika söikkanaler såsom kataloger, nummerupplysning och Internet- och mobiltjänster. Eniro är organiserade i sju geografiska marknadsenheter. De använder sig av dagskursmetoden.⁷³ I Eniros årsredovisning skriver de att ”Valutakursdifferenser som uppstår vid omräkning av utländska verksamheter till koncernens rapportvaluta svenska kronor ska enligt IAS 21 redovisas som en separat post i eget kapital”.

Vi kontaktade Eniro och våra frågor skulle vidarebefordras till någon inom företaget som satt med redovisning. Vi fick dock ingen intervju.

4.1.5 Hennes & Mauritz

H & M erbjuder mode för dam, herr, ungdom och barn. Därtill erbjuder de också accessoarer och kosmetik. H & M har över 1300 butiker i 24 länder.⁷⁴

H & M äger inga egna fabriker utan köper kläder och produkter från fristående leverantörer. De ser sina dotterbolag som självständiga enligt RR 8. De använder sig därför av dagskursmetoden och för kursdifferensen mot eget kapital.⁷⁵ De nämner också att omräkningsdifferenser avseende investeringar i utlandsverksamheter ska enligt IAS 21 redovisas som en separat post i eget kapital.

Detta företag förklarade att de var en ”slimmad organisation” och tyvärr inte kunde hjälpa oss med våra frågor.

4.1.6 PEAB

PEAB är ett bygg- och anläggningsföretag. Deras huvudkontor ligger i Skåne och de har dotterbolag i Norge och Finland.⁷⁶ PEAB skriver i sin årsredovisning att utlandsverksamheter

⁷³ Eniros Årsredovisning 2005

⁷⁴ www.hm.se 2006-11-20

⁷⁵ H & Ms Årsredovisning 2005

⁷⁶ www.peab.se 2006-11-20

omräknas från deras funktionella valuta till koncernens rapportvaluta som är svenska kronor och kursdifferensen redovisas i eget kapital. De tillämpar dagskursmetoden.⁷⁷

4.1.7 Proffice

Proffice är ett bemanningsföretag och finns representerade i Sverige, Norge, Danmark och Finland.⁷⁸ Proffice skriver i sin årsredovisning att de tillämpar dagskursmetoden vid omräkning av utländska dotterbolag. De skriver vidare att kursdifferensen redovisas i eget kapital. De nämner inte den funktionella valutavärdet som vi kunde se.

4.1.8 SCA

SCA tillverkar, utvecklar och producerar personhygiensprodukter, förpackningslösningar och papperstidningar.⁷⁹ De har försäljning i ett 90-tal länder i alla världsdelar.

SCA:s utländska dotterbolag har en annan funktionell valuta än moderbolaget och omräknas därför enligt dagskursmetoden. Kursdifferensen redovisas i eget kapital.

Personen som vi kontaktade på SCA ville vara anonym.

Hur lyder er motivering till valet av omräkningsmetod för era utländska dotterbolag?

Han visste inte riktigt om han kunde svara på det så vi förklarade för honom att vi hade läst i deras årsredovisning att de tillämpar dagskursmetoden. Då sa han att den har de använt så länge han kan minnas och han visste inte riktigt varför. Vi började då fråga om han kände till IAS 21 och hur han tolkar den.

Hur har ni tolkat IAS 21?

Han svarade att han inte trodde att den var tillämpbar på dem men påpekade också att han kanske blandade ihop standarden med någon annan eller mindes den fel. Han sa vidare att han trodde att IAS 21 handlade mer om lån och fodringar och skulder och hur man värderar dem och att IAS 21 också är att de inte ska planeras att betalas tillbaka inom överskådlig tid utan sättas in i equity poster och han förklarade vidare att de inte har sådana skulder och fodringar.

Den sistnämnda frågan : *Innebär införandet av IAS 21 stora förändringar för er?*
tog vi aldrig upp eftersom han inte menade att IAS 21 var tillämpbar på dem.

Han ville vara anonym på grund av sina bristande svar och för att han inte var så insatt i frågorna.

4.1.9 ScanMining

ScanMinings affärsidé är att utveckla lönsamma och kostnadseffektiva gruvor i egen regi samt att med den internt utvecklade metoden ScanSystem bedriva prospekteringsverksamhet. De har verksamhet i Sverige, Norge och Finland.⁸⁰

⁷⁷ Peabs Årsredovisning 2005

⁷⁸ www.proffice.se 2006-12

⁷⁹ www.sca.se 2006-12-19

⁸⁰ www.scanmining.se 2006-12-05

ScanMining tillämpar 2005 dagskursmetoden men 2004 tillämpade de den monetära metoden. De skriver i sin bokslutskommunikè för 2005 att de tidigare har sett sitt finska dotterbolag som en integrerad del av sin verksamhet och då omräknades enligt den monetära metoden. De skriver vidare att enligt IAS 21 ska den funktionella valutan i ett utländskt dotterbolag avgöra hur balans- och resultaträkningen ska omräknas. Genom detta byter de metod till dagskurs och för omräkningsdifferensen till eget kapital istället för resultaträkningen.⁸¹

I årsredovisningen skriver ScanMining att tidigare klassificering av integrerade respektive självständiga dotterbolag har upphört i och med övergången till IAS 21. För deras företag innebär detta att kursdifferensen istället förs mot eget kapital istället för resultaträkningen. I årsredovisningen för 2005 skriver de att de utländska dotterbolagen som har en annan funktionell valuta än koncernens rapportvaluta omräknas till koncernens rapportvaluta.⁸²

Vid vårt samtal med ScanMining fick vi veta att de inte kunde svara på våra frågor eftersom de var nya på jobbet och inte var med när koncernredovisningen genomfördes senast. Vi frågade efter om det fanns någon annan vi kunde få prata med men det gjorde det inte.

4.1.10 Skanska

Verksamheten är byggrelaterade tjänster samt projektutveckling. Skanska har nio hemmamarknader runt om i världen.⁸³ Skanska använder sig av dagskursmetoden.⁸⁴ Skanska nämner IAS 21 i sin årsredovisning under rubriken ”transaktioner i utländsk valuta”, inte i sammanhanget omräkning av utländska dotterbolag.

Skanska hade inte tid att svara på våra frågor eftersom de hade så mycket att göra när vi tog kontakt med dem.

4.1.11 SwitchCore

SwitchCore AB framkallar, marknadsför och säljer Ethernet-baserade integrerade nätverk anordnade för data som byter inom eller mellan nätverket. SwitchCores huvudkontor ligger i Sverige men är också verksamma i USA, Singapore, Kina och Nederländerna.⁸⁵

De tillämpar den monetära metoden.⁸⁶ Företaget nämner i sin årsredovisning att anledningen till att de tillämpar monetär metod är för att de utländska dotterbolagen har samma funktionella valuta som moderbolaget.

Hos Switchcore blev vi ombedda att lämna meddelande om våra frågor och vilka vi var eftersom personen inte var anträffbar när vi ringde. Vi fick även lämna vårt telefonnummer så de kunde återkomma, detta gjorde vi 2 gånger med några dagars mellanrum. När detta ej gav något resultat valde vi att skicka ett e- mail direkt till personen vi lämnat meddelande till via telefon. Men vi fick inga svar från SwitchCore.

4.1.12 Volvo

AB Volvo är världsledande tillverkare av lastbilar, bussar, anläggningsmaskiner, marina och industriella drivsystem samt komponenter och tjänster till flygindustrin. AB Volvo har produktion i 25 länder.⁸⁷ Volvo koncernen har försäljning i 185 länder, främst i Västeuropa

⁸¹ www.scanmining.se Bokslutskommunikè för 2005

⁸² ScanMinings Årsredovisning 2005

⁸³ www.skanska.se 2006-11-20

⁸⁴ Skanskas Årsredovisning 2005

⁸⁵ www.switchcore.se 2006-11-20

⁸⁶ SwitchCores Årsredovisning 2005

⁸⁷ www.volvo.se 2006-11-16

och Nordamerika, genom antingen helägda företag eller fristående återförsäljare. Volvo tillämpar dagskursmetoden.⁸⁸ Volvo nämner både IAS 21 och funktionell valuta i sin årsredovisning.

När vi ringde Volvo AB blev vi kopplade runt mellan olika personer på företaget men ingen var rätt person för våra frågor. Vi fick också veta att de inte har någon direkt skolkontakt.

⁸⁸ Volvos årsredovisning 2005

5 Analys

I analysdelen kopplar vi samman teorin och empirin. Vi tittar på de olika utvalda företagen och specifikt på de vi har gjort en intervju med. Vi har valt att ha våra problemformuleringsfrågor som rubriker för att enkelt kunna följa varje fråga var för sig.

5.1 Hur lyder er motivering till valet av omräkningsmetod för era utländska dotterbolag?

Av tolv företag tillämpade endast ett den monetära metoden. Vi ska också förtydliga att vi har tittat på fler årsredovisningar än de vi beskriver ovan och samtliga använde sig av dagskursmetoden.

Electrolux svarade att deras motivering till att de använde dagskursmetoden var att deras utländska dotterbolag har egna intäkter och kostnader eftersom de säljer själva. Ser man i IAS 21 (punkt 3.2.3) i vår teoridel så är inte detta en anledning nog till att tillämpa dagskursmetoden. Personen vi intervjuade på SCA visste inte riktigt vad deras motivering till valet av omräkningsmetod var.

Det vi kan få ut av vårt teoriavsnitt är att den monetära metoden ska användas för omräkning av utländska dotterbolag som anses vara en integrerad del av verksamheten. Vidare ska dagskursmetoden tillämpas för omräkning av utländska dotterbolag där dotterbolaget anses vara självständigt. Men detta står inte ordagrant i IAS 21 utan den nya standarden poängterar valet av funktionell valuta. Om de utländska dotterbolagen har samma funktionella valuta som moderbolaget ska den monetära metoden användas och om de utländska dotterbolagen har sin lokala valuta som funktionell valuta ska dagskursmetoden tillämpas. För att veta om ett dotterbolag ska klassificeras som självständigt kan företagen ta hjälp av RR 8. (punkt 3.2.1) De två företag vi intervjuade (Electrolux och SCA) nämnde inget om varken RR 8 eller IAS 21 som är de två rekommendationer och standarder för denna fråga.

När vi tittade i SCA:s årsredovisning så såg vi att de nämner IAS 21 i samband med säkringsredovisning och inte i samband med valutaomräkning av utländska dotterbolag.

Electrolux skriver i sin årsredovisning att de ska börja tillämpa IAS 21 2006, men enligt punkt 3.2.3 ska denna standard börja tillämpas 2005 eller senare. IAS 21 ingår i RR 32 (punkt 3.2.2) och denna rekommendation ska börja tillämpas 2006. Detta kanske kan vara anledningen till att de börjar tillämpa IAS 21 först 2006.

De övriga företagen som vi inte fick någon intervju med har vi studerat i deras årsredovisningar och Hennes & Mauritz nämner i sin årsredovisning att de tagit hjälp av RR 8 då de har klassat sina utländska dotterbolag som självständiga. Enligt RR 8 kan ett utländskt dotterbolag klassas som självständigt ifall det är få transaktioner moderbolaget och dotterbolaget emellan, dotterbolaget drivs med hög grad av självständighet, dotterbolaget är inte beroende av moderbolaget för sin finansiering, dotterbolaget fakturerar huvudsakligen i andra valutor än rapportvalutan och moderbolagets kassaflöden påverkas inte direkt av dotterbolaget. Genom att vi fann i H&M's årsredovisning att de inte äger några egna fabriker utan köper från fristående leverantörer kan det vara en förklaring på deras val av omräkningsmetod som är dagskursmetoden. Dotterbolagen kanske då drivs som självständiga försäljningsbolag och vart och ett av dem handlar i sin lokala valuta.

SwitchCore är tydliga i sin årsredovisning då de beskriver att anledningen till att de tillämpar monetär metod är för att deras utländska dotterbolag har samma funktionella valuta som

moderbolaget. I IAS 21 står det att alla företag ska fastställa deras funktionella valuta. Detta för att se om moderbolaget och dotterbolagen har samma funktionella valuta. Detta ses på om utlandsverksamheten är självständig eller om den ses som en förlängd arm av moderbolaget. I SwitchCores fall verkar det som att de primära indikatorerna som finns att läsa i IAS 21 för fastställandet av den funktionella valutan för de utlandsverksamheter som SwitchCore har stämmer överens med moderbolagets funktionella valuta. SwitchCore har med andra ord fastställt att deras dotterbolag vid bland annat köp och försäljning av varor, betalning av materialkostnader och deras arbetskostnader regleras i samma funktionella valuta som moderbolaget.

Eniro skriver i sin årsredovisning att enligt IAS 21 ska valutakursdifferensen som uppstår i samband med omräkning av utländska dotterbolag redovisas i eget kapital. Enligt standarden så stämmer detta om dotterbolagen har en annan funktionell valuta än moderbolaget. Vilket Eniros dotterbolag har.

Skanska nämner också IAS 21 i sammanhang med omräkning av utländska dotterbolag.

ScanMining skriver att tidigare klassificering av integrerade dotterbolag och självständiga dotterbolag har upphört i samband med övergången till IAS 21 och som nämnts ovan så är huvudbegreppet i den nya IAS 21 funktionell valuta. I vårt teoriavsnitt kan det läsas att IAS 21 skriver om huruvida de utländska dotterbolagen har samma funktionella valuta som moderbolagen eller inte.

5.2 Hur har företagen tolkat IAS 21?

Den vi intervjuade på Electrolux hade hört sig för av en annan anställd på företaget och denna tyckte inte att IAS 21 var tillämplig på deras företag. Intervjupersonen höll dock med oss att IAS 21 blir tillämplig. IAS 21 handlar om effekter av ändrade valutakurser och hur valutaomräkningen av transaktioner i utländsk valuta och utlandsverksamheter skall ske.

Den vi intervjuade på SCA tyckte inte heller att IAS 21 var tillämplig på vårt ämne utan menade att IAS 21 handlade mer om lån. Återigen poängteras att IAS 21 handlar om effekter av ändrade valutakurser. Utifrån vår teori kan vi läsa vad IAS 21 handlar om och i standarden beskrivs funktionell valuta som ett ”huvudbegrepp”.

SwitchCore har enligt vad vi tror när vi läst deras årsredovisning tolkat IAS 21 som att om moderbolaget och de utländska dotterbolagen har samma funktionella valuta ska monetära metoden tillämpas och om de utländska dotterbolagen har en annan funktionell valuta än moderbolaget ska dagskursmetoden tillämpas. Enligt vårt stycke om IAS 21 så stämmer detta. SwitchCore skriver i sin årsredovisning att deras utländska dotterbolag har samma funktionella valuta som moderbolaget och de tillämpar också den monetära metoden.

ScanMining skriver i sin årsredovisning att införandet av IAS 21 har medfört att klassificeringen självständiga respektive integrerade dotterbolag har upphört och därmed byter de metod. I IAS 21 avsnittet i vår teoridel så kan man läsa ingående om standarden och där beskrivs funktionell valuta mer som ett huvudbegrepp än indelningen av integrerade och självständiga utlandsverksamheter. I vår problembakgrund kan man läsa att FAR först delade in valutaomräkningsmetoderna huruvida de utländska dotterbolagen var integrerade eller självständiga men läser man den nya IAS 21 så tyds det på att detta till stor del tagits bort. Frågan blir då varför ScanMining byter metod när införandet av IAS 21 börjar. Ett möjligt

svar kan kanske vara att IAS 21 med införandet av det nya begreppet funktionell valuta underlättar omklassificeringen av dotterbolagen från integrerade till självständiga eftersom de kan tolka IAS 21 annorlunda än RR 8 och att det nya begreppet funktionell valuta ger andra synsätt på dotterbolagen.

Hennes & Mauritz har använt sig av ordet självständigt dotterbolag och inte angett den funktionella valutan överhuvudtaget i samband med omräkning av utlandsverksamheter.

5.3 Innebär införandet av IAS 21 stora förändringar för företagen?

Electrolux svarade att det som förändras är att det blir annorlunda i eget kapital eftersom de visar reserven för kursdifferensen i utgående balans och det gjorde de inte förut, då ingick de i fria bundna medel. Detta är inte relevant i IAS 21.

Av SCA fick vi inget svar eftersom intervjupersonen menade att IAS 21 ej var tillämpbar på företaget.

Av vad vi kan läsa i ScanMinings årsredovisning har IAS 21 inneburit förändringar för dem i form av att de har bytt omräkningsmetod 2004/2005 för deras utländska dotterbolag. De menar att klassificeringen av integrerade och självständiga dotterbolag har upphört i samband med IAS 21. Istället för att föra kursdifferensen mot resultaträkningen som de gjorde när de tillämpade den monetära metoden förs nu kursdifferensen mot eget kapital då de nu tillämpar dagskursmetoden. Detta kan jämföras med punkt 3.4.6 som handlar om kursdifferenser. När den monetära metoden tillämpas så förs kursdifferensen mot resultaträkningen och när dagskursmetoden tillämpas så förs kursdifferensen mot eget kapital. Enligt punkt 3.4.6 så bryter kursdifferensen med dagskursmetoden mot kongruensprincipen. I punkt 3.3.2 kan det läsas mer om kongruensprincipen och där står det att den principen innebär att alla resultatförändringar ska föras över resultaträkningen.

5.4 Översikt över samband mellan företagen och IAS 21

Här har vi framställt en översikt av företagen för att se sambandet mellan dem och ifall de nämner IAS 21 i samband med omräkning av utländska dotterbolag i deras årsredovisningar.

Företag	Nämner IAS 21	Nämner funktionell valuta
Atlas Copco	Nej	Nej
Carnegie	Nej	Ja
Electrolux	Ska införas 2006	Nej
Eniro	Ja	Nej
H&M	Nej	Nej
PEAB	Nej	Ja
Proffice	Nej	Nej
SCA	I samband med säkringsredovisning	Ja
ScanMining	Ja	Ja
Skanska	Ja	Ja
SwitchCore	Ja	Ja
Volvo	Ja	Ja

Även fast IAS 21 har funktionell valuta som ”huvudbegrepp” i standarden så är det bara drygt 40 % av de företag vi har studerat som beskriver den i årsredovisningen. Av tolv företag så är det 7 stycken som nämner IAS 21 i årsredovisningen, även fast samtliga företag har utländska dotterbolag och denna standard gäller.

6 Slutsats

Efter att vi har kopplat samman teorin och empirin i analysen skall vi här dra en slutsats av detta arbete. Hur lyder vårt resultat?

Vi vill börja med att förtydliga det svåra i att få fram väsentlig information. Flera av våra utvalda företag hade på ett eller annat sätt inte möjlighet att hjälpa oss. Detta ledde självklart till begränsningar som vi inte hade räknat med innan. Den första slutsatsen vi kan dra direkt av detta är att vårt ämne inte verkade vara så känt. Vad kan då detta bero på? Det vi tror kan vara en anledning till bristen av information hos företagen är dels att koncernredovisning görs en gång per år så de som sysslar med redovisningen på företagen kanske inte har det i färskt minne året om. En annan anledning kan vara att detta ämne inte tas upp i det dagliga pratet och kanske inte känns så aktuellt.

Eftersom en intervjuperson svarade på frågan om motiveringen till valet av omräkningsmetod att de hade haft dagskursmetoden så länge han kunde minnas så verkar ju detta ämne inte omdiskuterat just på detta företag. Tolkningen av IAS 21 kan nog tydas olika. Det antog vi redan innan vi började undersöka specifika företag eftersom vi själva hade svårt att tolka den när vi började vår undersökning. Vi har fått lära oss att integrerade dotterbolag ska använda sig av den monetära metoden och självständiga dotterbolag ska använda sig av dagskursmetoden vid omräkning av utländska dotterbolag. Som vi kan tyda när vi har studerat detta ämne och framförallt studerat vissa årsredovisningar så verkar företagen tolka IAS 21 så att om moderbolaget och de utländska dotterbolagen har samma funktionella valuta så ska den monetära metoden tillämpas och ifall de utländska dotterbolagen har en annan funktionell valuta än moderbolaget så ska dagskursmetoden tillämpas.

Som ScanMining beskrev i sin årsredovisning har klassificeringen av integrerade och självständiga dotterbolag upphört. Om ScanMining har tolkat IAS 21 korrekt så stämmer alla våra utvalda företags val av omräkningsmetod enligt oss eftersom det enda företag som angett att deras utländska dotterbolags funktionella valuta är samma som moderbolagets är SwitchCore och det företaget är ju det enda som tillämpar den monetära metoden. Frågan är då bara ifall alla utländska dotterbolag i de olika företagen har ”rätt” funktionell valuta?

Electrolux svarade på frågan; *Hur lyder er motivering till valet av omräkningsmetod för era utländska dotterbolag?* att deras utländska dotterbolag köper och säljer själva. Vi tycker nog inte riktigt att detta är svaret på denna fråga eftersom *alla* företag köper och säljer själva. Ett mer lämpligt svar kanske skulle ha varit att deras utländska dotterbolag köper och säljer själva i den lokala valutan som också är deras funktionella valuta.

En slutsats som vi drar är att företag inte tycks vara så insatta i vad som menas med IAS 21 och funktionell valuta eftersom många av de företagen vi granskade inte ens nämnde ordet funktionell valuta i deras årsredovisning.

En annan sak värt att påpeka är att på frågan om IAS 21 hade inneburit stora förändringar för företagen så svarade Electrolux att det hade inneburit en förändring i eget kapital. Detta tycker väl kanske inte vi är så relevant för den frågan vi ställde eftersom förändringen bara hade skett inom posten eget kapital, en förändring i hur boksluten ska se ut. Införandet av IAS 21 verkar inte ha påverkat företaget nämnvärt eftersom många företag har samma omräkningsmetod som tidigare. Varför är då dagskursmetoden så överrepresenterad i

jämförelse med den monetära metoden? Kanske ligger det något i den kritik som finns riktad till den monetära metoden att den skulle ge oväntade överraskningar i resultaträkningen. Vid ett eventuellt fall av den svenska kronan ger ju detta en kursförlust vid användandet av den monetära metoden eftersom kursdifferensen påverkar resultatet. Ett scenario som detta kanske kan leda till att företagen tänjer på tolkningen av IAS 21 för att kunna använda dagskursmetoden. Det kan också tänkas att företag i Sverige fakturerar till sina kunder i annan valuta än svenska kronor såsom dollar eller euro. Då kan även dotterbolagen göra det och när då moderbolagen ska ta in dotterbolagen i koncernredovisningen, när de får in deras bokslut, kan den funktionella valutans vara antingen dollar eller euro. Detta kan vara en anledning till att dagskursmetoden används mer ofta än den monetära metoden. Men det ska även påpekas att i IAS 21 spelar det ingen roll om företagen har kostnader i svenska kronor och fakturerar i annan valuta, det bör ändå vara monetär metod.

Vi vill återigen poängtera att detta ämne tycks vara mycket svårt och vi skulle självklart ha önskat att vi fick tag i fler intervjupersoner för att ha kunnat föra en djupare diskussion i ämnet. Vidare vill vi också påpeka att de intervjuer vi förde inte hade någon grund till att bli utdragna med hjälp av följdfrågor eller annat eftersom de båda intervjupersonerna tycktes veta så lite om ämnet. Detta kan bero på att företagen kanske tar hjälp utifrån t.ex. av revisorer när nya standarder skall införas och då kanske inte blir lika insatta i ämnet för att kunna svara på våra frågor.

Vårt syfte var att se hur företagen väljer att se på sina dotterbolag och ifall teorin efterföljs i verkligheten. Vi tycker att vi nått vårt syfte men det hade varit mera lärorikt och mer intressant om vi hade fått utförligare svar vid våra intervjuer och fått kontakt med fler företag.

7 Trovärdighetsdiskussion

I detta kapitel tar vi upp reliabiliteten och validiteten i vår uppsats för att säkra att vår empiri har giltighet och relevans.

Metoden för att samla in empiri kallas för undersökning och det spelar ingen roll vilken sorts empiri som önskas, den måste oavsett uppfylla två krav:

1. Empirin måste vara giltig och relevant.
2. Empirin måste vara tillförlitlig och trovärdig.

Giltighet innebär att det vi försöker mäta verkligen är det vi vill mäta och att det vi mätt innehar och uppfattas som relevant och att det vi mätt även kan gälla för fler än de få som vi undersökt. Det går att dela upp giltighet och relevans i två delar; intern och extern. Den interna giltigheten bygger på att vi faktiskt mäter det vi avser eller tror oss mäta medan den externa giltigheten handlar om generalisering av det vi undersökt till att gälla i ett större perspektiv, om det råder överförbarhet mellan det vi mätt och större sammanhang. Det är detta som den första punkten handlar om och kallas validitet.

Den andra punkten handlar om att vi måste kunna förlita oss på undersökningen, att den inte får innehålla tydliga mätfel och att den är tillförlitlig. Detta är reliabilitet.⁸⁹

Vi valde att kontakta svenska börsnoterade koncerner som verkade i olika branscher med dotterbolag som var både tillverkningsbolag eller försäljningsbolag för att se om de resonerade olika kring våra frågor. Antalet företag som vi kontaktade ändrades vartefter vårt arbete fortlöpte. Detta eftersom det visade sig vara svårt att få företagen att svara. Vid våra intervjuer förde vi anteckningar och vill därmed reservera oss för eventuella felskrivningar. Det bör även nämnas att vi både kontaktade företagen via telefon och e-mail eftersom det visade sig vara svårare att få tala med rätt person på företaget när vi ringde. För att få bättre validitet i vårt arbete kan vi se i efterhand att vi kunde ha försökt att få en intervju även med revisorerna i bolaget, eftersom det kanske kan tänkas att de är bättre insatta.

Vår undersökning genomförde vi med en öppen intervju med tre huvudfrågor som vi bad dem resonera och försöka svara kring. Vi är medvetna om att vi vid våra telefonintervjuer omedvetet kan ha ställt ledande frågor och att vi kan ha feltolkat något vid vår genomgång av de olika företagens årsredovisningar.

Eftersom vår huvudinriktning med denna undersökning var att undersöka effekterna av införandet av IAS 21 och denna standard är relativt ny var det svårt att finna litteratur och vetenskapliga artiklar i de databaser som var tillgängliga för oss, därmed vill vi reservera oss för att vi förlitat oss på få källor.

⁸⁹ Jacobsen, D I (2002)

Källförteckning

Litteratur

Artsberg, K (2005), *Redovisningsteori, -policy och – praxis*, Liber AB, Malmö

Bryman, A (1997), *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*, Studentlitteratur, Lund

Denscombe, M (2000), *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund

FAR, (2006), *Internationell redovisningsstandard i Sverige*, Farförlag, Stockholm

Jacobsen, D I (2002), *Vad, hur och varför? -Om metodval i företagsekonomiska och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Studentlitteratur, Lund

Lönnqvist, R (2005), *Årsredovisning i koncerner*, Studentlitteratur, Lund

Nilsson, S (2005), *Redovisningens normer och normbildare*, Studentlitteratur, Lund

Widerberg, K (2002), *Kvalitativ forskning i praktiken*, Studentlitteratur, Lund

Internetsidor

http://www.12manage.com/methods_ias_sv.html 2006-12-18

www.atlascopco.se 2006-12-05

www.bfn.se 2006-12-18

<http://www.blinfo.se/boksidor/eob/sok.gml?id> 2006-12-18

www.electrolux.se 2006-12-05

www.expowera.com/mentor/ekonomi/bokforing.htm 2006-12-18

www.far.se 2006-12-02

www.hm.se 2006-11-20

<http://home.swipnet.se/ollevejde/statistikord/primardata.htm> 2006-12-19

www.iasb.org 2006-12-18

<http://www.infra.kth.se/~rolfj/NA2002-2.pdf> 2006-12-11

www.ne.se 2006-11-12

www.peab.se 2006-11-20

www.proffice.se 2006-12

http://www.psykologisverige.info/forskningsmetodik_och_statistik.htm 2006-12-11

www.redovisningsradet.se 2006-12-18

www.sca.se 2006-12-19

www.scanmining.se 2006-12-05

www.skanska.se 2006-11-20

www.switchcore.se 2006-11-20

www.volvo.se 2006-11-16

Muntliga källor

Intervju med Electrolux

Intervju med SCA

Övrigt

ScanMinings bokslutskommunikè för 2005

Redovisningsrådets rekommendation nr 8 (1998)

Redovisningsrådets rekommendation nr 32 (2005)

Atlas Copcos Årsredovisning 2005

Carnegie Årsredovisning 2005

Electrolux Årsredovisning 2005

Eniros Årsredovisning 2005

H & Ms Årsredovisning 2005

Peabs Årsredovisning 2005

Proffices Årsredovisning 2005

SCA: s Årsredovisning 2005

ScanMinings Årsredovisning 2005

Skanskas Årsredovisning 2005

SwitchCores Årsredovisning 2005

Volvos årsredovisning 2005